

2024-2025-ci tədris ili üçün Coğrafiya fənn proqramı
IX sinif
(həftəlik II və III bloklar üçün 3 saat dərslər)

Ay	Həftə	Mövzu
Sentyabr	1	Yer haqqında coğrafi biliklərin inkişafı. Coğrafiya elmlərinin inkişafı, istiqamətləri və tədqiqat üsulları. İlk coğrafi biliklər, səyyahlar, coğrafi kəşflər.
	2	Coğrafiya elmi müasir dövrdə və müasir coğrafiya elminin yeni sahələri. Coğrafiyada yeni biliklərin toplanması yolları. Azərbaycanda coğrafiya elminin inkişafı.
	3	Plan, planaalma və onun növləri. Miqyas və miqyasa aid məsələ həllərinin izahı. Üfüqün cəhətlərinin təyini. Kompas və Azimut (Azimut və cəhətlərin təyininə aid məsələ həllərinin izahı).
	4	Xəritələr, onların təsnifatı, təsvir üsulları. Qlobus. Kartoqrafik tədqiqat metodları.
Oktyabr	1	Relyefin təsviri. Topoqrafik xəritələr. Horizontallar. Horizontallara aid məsələ həllərinin izahı.
	2	Coğrafi koordinatlar. Xəritələrdə məsafələrin və sahələrin hesablanması..
	3	Səma cisimləri. Günəş sistemi planetləri, planetlərin qruplaşdırılması. Yer planeti, Yer in peyki – Ay.
	4	Yerin öz oxu ətrafında hərəkəti və onun coğrafi nəticələri. Yerli və Qərşaq vaxtı. Saat qərşaqlarına aid məsələ həllərinin izahı.
Noyabr	1	Yerin Günəş ətrafında hərəkəti və onun coğrafi nəticələri. İşıqlanma qərşaqları.
	2	Qütb gecə və gündüzlərinin yaranması. Günəşin yerə təsiri. Günəş şüalarının düşmə bucağının hesablanması.
	3	Yerin qabıqının inkişaf tarixi. Yer in daxili quruluşu. Yer qabıqını təşkil edən süxurlar. Materiklərin formalaşması. Litosfer tavaları. Litosfer tavalarının hərəkətinin nəticələri (divergent və konvergent proseslər).
	4	Vulkan, zəlzələ və qeyzərlərin yaranması. Endogen və ekzogen proseslər.
Dekabr	1	Tektonik proseslər və təsərrüfat. Dağlar.
	2	Düzənliklər. Okean dibinin relyefi
	3	Azərbaycan Respublikasının relyefi və tektonik quruluşu. Azərbaycan Respublikasının faydalı qazıntıları
	4	Avropanın relyefi. Asiyanın relyefi. Şimali Amerikanın relyefi. Cənubi Amerikanın relyefi. Afrikanın relyefi. Avstraliyanın relyefi.
Yanvar	1	Tətil
	2	Atmosferin əhəmiyyəti və quruluşu. Atmosfer radiasiyası. Hava və iqlim. Havanın temperaturu. (Temperatur mövzusunə aid məsələ həllərinin izahı).
	3	Günəş işığı və istiliyinin Yer kürəsində paylanması. Günəşli saatlardan istifadə. İstilik qərşaqları.
	4	Atmosfer təzyiqi. (Atmosfer təzyiqinə aid məsələ həllərinin izahı). Küləklərin yayılması və növləri.
Fevral	1	Hava kütlələri və atmosfer cəbhələri. Siklon və Antisiklonlar. Havanın nisbi və mütləq rütübətliyi, rütübətlənmə əmsalının hesablanması. Yağıntılardan paylanması.
	2	Dünyanın iqlim qərşaqları və iqlim tipləri. İqlim diaqramlarının qrafiki sxeminin izahı
	3	Azərbaycan Respublikasının iqlimi (Günəş radiasiyası, günəşli günlərin sayı, təsir göstərən hava kütlələri və yağıntılardan paylanması.).
	4	Avropanın iqlimi, Asiyanın iqlimi, Şimali Amerikanın iqlimi, Cənubi Amerikanın iqlimi, Afrikanın iqlimi, Avstraliyanın iqlimi, Antarktidanın iqlimi
Mart	1	Dünya okeanının yaranması və öyrənilməsi. Okean suyunun fiziki-kimyəvi xassələri (temperaturu, duzluluğu, şəffaflığı və səs dalgalarının yayılması) Okeanlarda suyun dinamikası və onu əmələ gətirən amillər, okean cərəyanları. Dünya okeanının sərvətləri və onun hissələri. Dəniz, körfəz və boğazlar.
	2	Dünya okeanının quru sahələri. Dünya okeanından istifadə. Çaylar. Göllər.
	3	Tətil
	4	Azərbaycan Respublikasının çayları, gölləri, buzlaqları, su anbarları, kanalları və onların ekoloji vəziyyəti. Xəzər dənizi.
Aprel	1	Avropanın daxili suları, Asiyanın daxili suları, Şimali Amerikanın daxili suları, Cənubi Amerikanın daxili suları, Afrikanın daxili suları, Avstraliyanın daxili suları
	2	Biosfer. Biosfer yer in təbəqələr sistemində. Torpaqlar (quruluşu, xüsusiyyətləri, tipləri və onlardan istifadə) Coğrafi təbəqə və onun qanunauyğunluqları. Bitki və heyvanlar aləmi və müxtəlifliyi. Təbii zonalar və təbii komplekslər. Şimal və cənub materiklərinin bioehtiyatlarından istifadənin xüsusiyyətləri.
	3	Azərbaycan Respublikasının landsaftı, torpaq, bitki örtüyü və heyvanlar aləmi.
	4	Dünyanın siyasi münəqişə regionları. Qədim və müasir sivilizasiyalar, Türk sivilizasiyası. Azərbaycanın sivilizasiyalararası mövqeyi. Tarixi-coğrafi regionların müasir vəziyyəti. Müasir dünyanın “iqtisadi gücləri”.
May	1	Dünya əhalisi. Dünya əhalisinin sayı, təbii artımı. Əhalinin yerləşməsi və miqrasiyası. Əhali artımının yaratdığı problemlər. Dünya əhalisinin yaş-cins tərkibi. Əmək ehtiyatları. İnsan inkişaf inteksi. Asiya, Afrika və Latın Amerikası əhalisi. Avropa, Şimali Amerikanın və Avstraliyanın əhalisi.
	2	Azərbaycan Respublikasının əhalisi və demokratik vəziyyət.

	3	Dünya əhalisinin irqi, dini, dili, milli tərkibi, məskunlaşması. Dövlətlərin idarə edilmə formaları. Dövlətlərin inzibati ərazi bölgüsü.
	4	Ölkələrin inkişaf səviyyəsinə görə təsnifatı, inkişaf səviyyəsinin müqayisə edilməsi. İnkişaf Etmiş Ölkələr (İEO). İnkişaf Etməkdə Olan Ölkələr (İEOÖ).
İyun	1	Təbii ehtiyatlar, təbii ehtiyatların təsərrüfat əhəmiyyəti. İstehsal və onun təşkili formaları.
	2	Azərbaycan Respublikasının iqtisadi inkişafı. Dünya təsərrüfatının sahə quruluşu. İstehsal və qeyri-istehsal sahələri.
	3	Sənaye sahələrinin yerləşdirilməsi. Kənd təsərrüfatı sahələrinin yerləşdirilmə prinsipləri.
	4	Bazar iqtisadiyyatı. Mülkiyyət formaları. Turizm coğrafiyası. Ekoloji mühit və onun mühafizəsi. Ekoloji siyasət. Ekoloji monitorinq